

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשע"ט, 2019
מספר השאלון: 006282
נספח: דפים ממסכת קידושין

תלמוד

מסכת קידושין

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה פרק אחד — (20×5) — 100 נקודות
סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

ענה על חמש מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 20 נקודות; סך הכול – 100 נקודות).

1. קניין משיכה

א. עיין בדברי הרב מאיר הלוי אבולעפיה ("יד רמ"ה") שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

ומשיכה קונה בסמטה ובחצר שהיא של שניהם, דכיון דאית ליה לכל חד מינייהו רשותא לאנוחי בה מידי, כי משיך לה מדוכתא דאוקמה מוכר בגוויה לדוכתא אחרינא דאית ליה רשותא נמי ללוקח לאוקמה בגוויה, הוה ליה כמאן דאפקה מרשותא דמוכר ועיילה לרשותיה דלוקח... אבל אינה קונה לא ברשות הרבים ולא ברשות שאינה של שניהם, דלית ליה לחד מינייהו רשותא לאנוחי בה מידי. מאי טעמא? דמשיכה כי קניא לאו מחמת דעקרה לה מדוכתה בלחוד הוא דקניא, אלא משום דעקרה מדוכתה ואוקמה בדוכתא דאית ליה רשותא ללוקח לאוקמה בגוויה, דהוה ליה כמאן דעיילה לרשותיה. והכא ברשות הרבים וברשות שאינה של שניהם כיוון דלית ליה רשותא ללוקח לאנוחי בה מידי, לאו כמאן דעיילה לרשותיה דמי, דמעיקרא לבר מרשותא דתרווייהו הוה קיימא והשתא נמי לבר מרשותא דתרווייהו הוא דקיימא.

(הרב מאיר הלוי אבולעפיה, יד רמ"ה, בבא בתרא, דף עו, ע"ב)

(1) מה יוצר את העברת הבעלות בקניין משיכה?

(2) מדוע קניין משיכה חל רק בסמטה או בחצר של שניהם, ולא ברשות הרבים או ברשות שאינה של שניהם?

(8 נקודות)

(שים לב: סעיף ב של השאלה בעמוד הבא.)

ב. עיין במקורות שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

1. והמשיכה אינה קונה אלא בסמטה או בחצר של שניהם...

דבר הנקנה במשיכה, אם היה ברשות הרבים, ומשכו הלוקח לרשותו או לסמטה, כיוון שהוציא מקצת החפץ מרשות הרבים, קנה.

(רמב"ם, הלכות מכירה, פרק ד, הלכות ג-ד)

2. "... כיוון שהוציא מקצת החפץ מרשות הרבים, קנה". אמר אברהם: נראה לי שאין זה הדין בחפץ, דהא

קיימא לן בספינה כשמואל דאמר עד שימשוך את כולה.

(ראב"ד)

3. ובביאור מחלוקת הרמב"ם והראב"ד נראה... שחולקין בדין משיכה. דדעת הרמב"ם דדין משיכה הוא מעשה

קניין, ולא משום קניין חצר דהווי כמו שמכניסה לרשותו. ולדעת הראב"ד הוא מגדר הכנסה לרשותו... ולכן לדעת הראב"ד מבואר השגתו כאן דכיוון דהכנסת רשות לא שייך אלא בסמטה ולא ברשות הרבים, אם כן מה מהני שהכניס מקצת החפץ, הא אי אפשר לקנות על ידי קניין חצר אלא המקצת שהכניס, וממילא סובר דלא קנה כלל, כיוון דאין זה בדרך קניין משיכה, ובפרט במכירה שלא מכר לו מקצת החפץ אלא כולו.

אבל דעת הרמב"ם דאין הקניין משום הכנסה לרשותו אלא דהוא מעשה קניין, וצריך להוסיף דהוא מגדר קניין חזקה שבזה שמושכה מרשות הבעלים לרשותו או לסמטה הווי בזה גדר בעלות שמראה בזה בעלות על החפץ הנקנה. ומה דלא קנה ברשות הרבים זהו דברשות הרבים אין בזה הוכחה על בעלות כיוון דבעלים אין מניחים שם חפציהם, ולכן אם רק משך מקצת החפץ לסמטה או לרשותו הרי יש כאן כבר הוכחת בעלות על החפץ וכעניין שאמרו בחזקה שאם החזיק בקרקע במקום אחד, קונה כל השדה... מה דצריך להוציא החפץ מכל מקומו זהו דין מיוחד במשיכה שצריך למשוך החפץ ממקום שהיה שם... אבל מה דצריך למשיכה דווקא סמטה, דזהו על הוכחת בעלות, בזה מהני אפילו הוציאו מקצתו לסמטה.

(הרב איסר זלמן מלצר, אבן האזל)

(1) על פי הרב איסר זלמן מלצר, הסבר את מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בנוגע להגדרה של קניין משיכה.

(2) על פי תשובתך על תת-סעיף (1), הסבר מדוע משיכה של מקצת החפץ קונה לדעת הרמב"ם ואינה קונה

לדעת הראב"ד.

(12 נקודות)

2. כיבוד אב ואם

א. עיין בדברי ספר החינוך שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

משורשי מצווה זו, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עימו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני א-לוהים ואנשים. ושייתן אל ליבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו. וכשיקבע זאת המידה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת הא-ל ברוך הוא, שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאוויר העולם וסיפק צורכו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלמות איבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת, שאילולי הנפש שחננו הא-ל יהיה כסוס כפרד אין הבין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להיזהר בעבודתו ברוך הוא.

(ספר החינוך, מצווה לג – כיבוד אב ואם)

(1) על פי ספר החינוך, מהו הטעם למצוות כיבוד אב ואם?

(2) על פי ספר החינוך, כיצד מצוות כיבוד אב ואם מביאה להכרת הטוב כלפי הקב"ה?

(8 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב יחיאל מיכל אפשטיין ("ערוך השולחן") שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

כיבוד אב ואם היא מהמצוות השכליות ונתפשטה בכל אום ולשון. וגם הכופרים בתורה נזהרים בה מפני השכל והטבע. ואנחנו עם בני ישראל נצטוונו על כל מצווה שכלית לבלי לעשותה מפני השכל, אלא מפני ציווי הקב"ה בתורתו הקדושה... ויראה לי דלכן בדיברות האחרונות כתיב "כבד את אביך ואת אמך כאשר צִוָּךְ ה' אלקיך", כלומר, לא תכבדם מפני שהשכל גוזר כן, אלא "כאשר צִוָּךְ ה' אלקיך". ובדיברות הראשונות לא הוצרכו לזה מפני שהיו במדרגה גדולה כדכתיב "אני אמרתי... ובני עליון כלכם" (תהלים, פב, ו), ופשיטא שכל מה שעשו לא עשו רק מפני ציווי הקב"ה. אבל בדיברות האחרונות אחר חטא העגל שירדו ממדרגתן, נצטרכו להזהירם על זה.

(הרב יחיאל מיכל אפשטיין, ערוך השולחן, יורה דעה, הלכות כיבוד אב ואם, סימן רמ, סעיפים ב-ג)

(1) על פי "ערוך השולחן", מדוע צריך לכבד אב ואם?

(2) על פי "ערוך השולחן", הסבר מדוע נכתבו המילים "כאשר צִוָּךְ ה' אלקיך" רק בדיברות האחרונים ולא

בדיברות הראשונים.

(8 נקודות)

ג. עיין בהמשך דברי הרב יחיאל מיכל אפשטיין, וענה על השאלה שאחריהם.

יש ששאלו למה אין מברכין על מצווה זו, וכן על כמה מצוות יש שאלה זו כמו צדקה וגמילות חסדים וכיוצא באלו.

ולעניות דעתי נראה דכיון דכל אום ולשון עושים אותם, נהי שעושים מפני השכל, מכל מקום כיון שבעשייה שווים הם וההפרש הוא רק במחשבה שבלב, שאלו עושים מפני ציווי הקב"ה ואלו מפני השכל, לא תיקנו ברכה על זה שיאמרו "אשר קידשנו במצוותיו וציונו וכו'".

(הרב יחיאל מיכל אפשטיין, ערוך השולחן, שם, סעיף ד)

על פי "ערוך השולחן", הסבר מדוע לא מברכים על מצוות כיבוד אב ואם. (4 נקודות)

3. נשים במצוות עשה

א. "והרי ראייה דמצוות עשה שהזמן גרמא... הא לאו הכי נשים חייבות".

(1) הציטוט שלפניך הוא קושיה של הגמרא.

כתוב מהו הדין שעליו הקשתה הגמרא קושיה זו, והסבר את הקושיה.

(2) הסבר את תירוץ הגמרא לקושיה זו.

(8 נקודות)

ב. "אי הכי מצה והקהל נמי צריכי".

(1) הציטוט שלפניך הוא קושיה של הגמרא.

מהו הדין שאפשר ללמוד מ"מצוות מצה" ומ"מצוות הקהל" על פי קושיה זו?

(2) הסבר את תירוץ הגמרא לקושיה זו.

(6 נקודות)

ג. "ולרבי יוחנן בן ברוקא דאמר על שניהם הוא אומר ויברך אותם א-להים פרו ורבו מאי איכא למימר".

(1) הציטוט שלפניך הוא קושיה של הגמרא. הסבר קושיה זו.

(2) הסבר את תירוץ הגמרא לקושיה זו.

(6 נקודות)

4. פסח וממוחרת הפסח

א. על פי רש"י שמובא בפירוש בעלי התוספות, בארבעים השנים שהיו בני ישראל במדבר, הם לא הקריבו אלא פסח אחד, ודבר זה הוא גנות לישראל.

(1) על פי בעלי התוספות, מדוע לא הקריבו בני ישראל אלא פסח אחד במדבר? כתוב שני הסברים.

(2) כתוב מהי הגנות לישראל בנוגע לכל אחד מן ההסברים שכתבת.

(10 נקודות)

ב. "ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול אלמא אקרוי עומר והדר אכול".

מהו התאריך שבו חל "ממחרת הפסח" לפי ר"ת ולפי ר"י שמובאים בתוספות, ומדוע יום זה נקרא "ממחרת

הפסח" לפי כל אחד מהם? (10 נקודות)

5. שכר מצוות

א. "כל העושה מצווה אחת מטיבין לו".

(1) הסבר את הביטוי "מטיבין לו" על פי אביו. ענה לפי רש"י ולפי בעלי התוספות.

(2) הסבר את הביטוי "מטיבין לו" על פי רבא.

(8 נקודות)

ב. (1) "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה..." — על פי מסקנת הגמרא, מה המיוחד בדברים אלו?

(2) באיזה מצב אדם יקבל שכר על שלא עבר עבירה?

(6 נקודות)

ג. "אין מקיפין בחילול השם" — כתוב את שני ההסברים שבגמרא לביטוי זה. (6 נקודות)

6. גדול תלמוד

א. (1) על פי הגמרא, התנאים הכריעו ש"תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה" — הסבר הכרעה זו בלשונך, על פי רש"י.

(2) "אמר רב המנונא אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה".

רב המנונא למד דברים אלה מפסוק. הסבר את הפסוק על פי רב המנונא.

(7 נקודות)

ב. "תניא רבי יוסי אומר גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה לתרומות ולמעשרות חמישים וארבע".

(1) כתוב מהי מצוות חלה, והסבר כיצד קדם תלמוד לחלה ארבעים שנה על פי רבי יוסי.

(2) על פי החישוב של רבי יוסי, תלמוד קדם לתרומות ולמעשרות חמישים וארבע שנה.

הסבר את החישוב של רבי יוסי.

(7 נקודות)

ג. (1) "תניא רבי יוסי אומר גדול תלמוד שקדם... לשמיטים שישים ואחת".

על פי החישוב של רבי יוסי, תלמוד קדם לשמיטים שישים ואחת שנה.

הסבר את החישוב של רבי יוסי.

(2) "יובל מתחילתו הוא מִשְׁמַט" — מה הם הדברים שהיובל משמט?

(6 נקודות)

בהצלחה!